

København, 23. april 2024

Projekt højere erstatninger i sager om krænkelse af design

I samarbejde med UBVA, Akademikerne og Forbundet Arkitekter og Designere (FAOD), igangsatte RettighedsAlliancen i 2023 projekt højere erstatninger i sager om krænkelse af design. Formålet med projektet var at afdække virkeligheden for designere og rettighedshavere, som oplever krænkelse(r) af deres design.

Forud for projektets begyndelse, blev der opsat følgende teser:

- Erstatningsniveauet har ikke tilstrækkelig præventiv effekt:
- De økonomiske skadevirkninger for den enkelte rettighedshaver står i misforhold til sanktionerne:
- Det lave erstatningsniveau hæmmer innovation og kreativitet:
- Manglen på økonomisk oprejsning undergraver retssikkerheden:

Projektet har bestået af indsamling, dokumentation og kvalificering af data, praksis og argumenter, der kan bidrage til at illustrere problemerne ved den gældende retstilstand.

Sammen med UBVA, Akademikerne og FAOD har RettighedsAlliancen nu afsluttet projektet, og nedenfor fremgår en sammenfatning af projektets resultater.

1. Økonomisk kompensation ved krænkelse af immaterialrettigheder og handlinger i strid med god markedsføringsetik af professor, dr.jur. Thomas Riis

Professor dr.jur. Thomas Riis har udarbejdet et juridisk notat, der danner baggrund for hele projektet. Notatet indeholder en gennemgang af gældende ret, herunder med eksempler fra retspraksis, samt retspolitiske overvejelser og bud på mulige løsningsmodeller.

I samarbejde og med støtte fra UBVA, Akademikerne og FAOD har RettighedsAlliancen udarbejdet en komprimeret oversigt af notatet og fremhævet dets væsentligste budskaber. En opsummering heraf fremgår nedenfor.

I forbindelse med sin gennemgang af gældende ret, fremhæver Thomas Riis nogle eksempler fra retspraksis, hvoraf det tydeligt fremgår, at domstolenes opgørelse af vederlag- og erstatningskrav hviler på konkrete og skønsmæssige vurderinger i hver enkelt sag. Dette fører til stor uforudsigelighed, hvilket har betydelige konsekvenser for de berørte designeres tiltro til, at det kan betale sig at rejse en sag.

RettighedsAlliancen har fået lov til at bruge følgende citat fra Anders Stampe, Karup Design, der tilslutter sig denne pointe:

"Det er utrolig omkostningsfuldt for en lille virksomhed at tage sådan en sag i retten. Man bruger enormt mange ressourcer – både tid og penge – og det tilsvarende slet ikke den compensation, man får i den slags sager"

Tendensen under den gældende retstilstand er derudover, at vederlaget udmåles som en nærmere bestemt procentsats af krænkerens omsætning af de krænkede produkter. Særligt for så vidt angår underlødige og billige kopivarer, har det i praksis den konsekvens, at det udmålte vederlag, i mange tilfælde, er yderst begrænset.

Endelig nævnes berigelsesforbuddet, som følger af dansk rets almindelige erstatningsretlige regler. Berigelsesforbuddet indebærer, at skadelidte ikke må erstattes for mere end sit faktiske tab. I praksis medfører dette, at domstolenes skønsmæssige opgørelse af tabet ofte er konservativt fastsat. Det har den konsekvens, at udmålingen i mange tilfælde underkompenserer den skadelidte.

I sine retspolitiske overvejelser, påpeger Thomas Riis, at vederlagsbestemmelsen muliggør opnåelse af en compensation, som er større end den lidt skade. Man kan med fordel overveje at indarbejde standardisering efter vederlagsbestemmelsen, hvilket vil mindske uforudsigeligheden. Thomas Riis' nævner konkrete eksempler fra andre lande, herunder forudbestemt compensation, multipelt vederlag og fratagelse af krænkerens fortjeneste.

Notatet viser samlet set, at den gældende retstilstand i Danmark langt fra indfrier det formål, som er defineret i Retshåndhævelsesdirektivet, dvs. at økonomiske compensationer skal være:

*"effektive, stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og have afskrækkende virkning, fair og rimelige, [...] de må ikke være unødigt komplicerede eller udgiftskrævende"*¹

RettighedsAlliancen finder derfor, at der er behov for et større fokus på at sikre en bedre retstilstand på området, så krav om økonomisk compensation, i henhold til Retshåndhævelsesdirektivet og national lovgivning, kan leve op til sit formål og blandt andet sikre vilkårene for designere og rettighedshavere.

¹ Artikel 3, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29 april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder

2. Nedslag i retspraksis – Kan det betale sig at kopiere andres design?

I forlængelse af Thomas Riis' notat, er der blevet udarbejdet en gennemgang af retspraksis med henblik på at undersøge, om det under den gældende retstilstand kan betale sig at kopiere andres design.

Gennemgangen af retspraksis er afgrænset som følger:

- Retspraksis fra danske domstole, herunder byretten, Sø- og Handelsretten, Landsretten og Højesteret.
- Perioden 2004 til nu.
- Civile sager om krænkelse af et fysisk design.

I gennemgangen af de enkelte sager, er de af retterne tilkendte økonomiske kompensationer blevet sammenlignet med den faktiske fortjeneste, krænkeren har haft i forbindelse med sit udbud og salg af krænkende produkter.

Gennemgangen viste følgende:

I hvor mange sager kunne det betale sig?	20
I hvor mange sager kunne det <u>ikke</u> betale sig?:	24
N/A (Manglende oplysninger):	9

Gennemgangen af retspraksis viser således, at det i knap 40 % af sagerne faktisk har kunnet betale sig at kopiere andres design. Gennemgangen forholder sig alene til, om det i det konkrete tilfælde har kunnet betale sig at kopiere. Sagerne vil i langt de fleste tilfælde være skåret til af hensyn til bevisførelsen, ligesom der også kan være beslægtede krænkelsestilfælde, som ikke er medtaget under sagen.

I enkelte sager har der været sparsomme oplysninger om krænkerens fortjeneste. I nogle af disse sager (i alt 9) har vi måttet konkludere, at det ikke har været muligt at fastslå, om det har kunnet betale sig at kopiere andres design. I andre tilfælde har vi foretaget en vurdering på baggrund af sagens oplysninger og draget vores egen konklusion. Dette er, af hensyn til gennemgangens validitet og troværdighed, blevet gjort ud fra et forsigtighedsprincip.

Af de 24 sager, hvor det ikke kunne betale sig, er seks af dem tilfælde, hvor de krænkende produkter blevet tilbageholdt i tolden. Produkterne nåede derfor slet ikke at blive bragt i omsætning, og der var derfor ingen indtjening.

Sammenlignes alene de sager, hvor de krænkende produkter blev bragt i omsætning, er der således en overvægt af sager, hvor det har kunnet betale sig at kopiere andres design.

Gennemgangen viste derudover, at de sagsøgte i mange af sagerne ikke ønskede at fremlægge omsætningstal - ofte med den begrundelse, at der er tale om forretningshemmeligheder. Retterne tillagde det i altovervejende grad processuel skadevirkning. Dette afspejlede sig imidlertid ikke i den tilkendte vederlag og erstatning, hvor der i gennemgangen er flere eksempler på, at sagsøgte i sidste ende tjente på krænkelserne til trods for de mangelfulde oplysninger om salg.

Samlet set viste gennemgangen derfor, at det under den gældende retstilstand i mange tilfælde kan betale sig at kopiere andres design. Dette er u hensigtsmæssigt af flere årsager, men særligt fordi det ikke skaber det nødvendige præventive værn mod krænkelser af kreative og skabende personers værker. At potentielle kopister tilmed kan se en god forretning i at kopiere andres design, understreger blot problemerne ved den gældende retstilstand.

3. Undersøgelse af de økonomiske konsekvenser ved krænkelser af design

RettighedsAlliancen, UBVA, Akademikerne og FAOD har i samarbejde med CPH Facilitation gennemført en undersøgelse af de økonomiske konsekvenser, krænkelser af design medfører – ikke kun for designere og rettighedshavere, men også for samfundet som helhed.

Undersøgelsen er gennemført på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt følgende organisationers medlemmer:

- Design Denmark
- Danske Kunsthåndværkere & Designere (DKoD)
- Forbundet Arkitekter og Designere (FAOD)
- Træ- og Møbelindustrien (TMI)

Spørgeskemaet er udgået til ca. 1.400 respondenter, og det fokuserede på respondenternes egne erfaringer og oplevelser med kopiering af deres design i perioden 2018 – 2022. Analysen beskriver de direkte økonomiske tab som følge af de oplevede designkrænkelser, og de indirekte økonomiske tab som følge af mistet goodwill og mistet motivation.

De selv vurderede tab kan også omfatte tab i udlandet, men ud fra svarene vurderes det primært at vedrøre Danmark for langt de fleste af de respondenter, som har oplevet et tab.

Spørgeskemaet blev besvaret af ca. 200 respondenter. Analysen viste sig som værende signifikant og repræsentativ for den samlede population af adspurgte respondenter.

CPH Facilitation skriver følgende om deres tilgang til analysen:

"Der er anlagt en konservativ vurdering i analysen. Der er tale om en grundig analyse, hvor der er taget højde for alle kendte usikkerheder, omend der som præmis er en usikkerhed i denne type af analyser, som er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Derfor er der anlagt et forsigtigt estimat på de nævnte omfang og beløb, som formentlig ville være højere, hvis der var anlagt en mindre konservativ vurdering."

Fejlmargin er op til 6 pct. Konfidensintervallet er ned til 90 pct.

3.1. Direkte og indirekte økonomiske konsekvenser

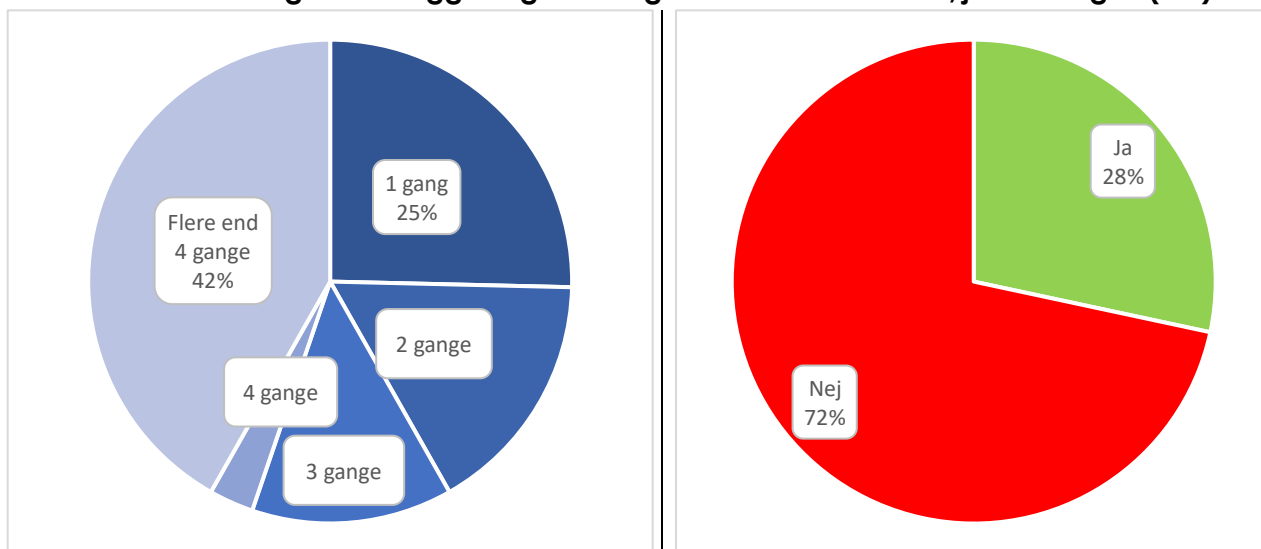
Først og fremmest var formålet med undersøgelsen at undersøge, hvilke direkte og indirekte økonomiske konsekvenser kopiering af design havde for den enkelte designer eller rettighedshaver.

Derfor blev respondenterne spurgt ind til, om de havde oplevet krænkelser og hvor stort et økonomisk tab, de selv vurderede at have lidt.

Undersøgelsen viste, at mindst 3 ud af 10 designere og rettighedshavere har oplevet krænkelser af deres design i løbet af de sidste fem år. Mere end 3 ud af 4 har oplevet krænkelser af deres design to eller flere gange.

Af de designere og rettighedshavere, der har oplevet krænkelser, har 7 ud af 10 valgt ikke at anlægge sag, primært fordi det er uoverskueligt og uforudsigeligt.

Hvor mange gange har du oplevet krænkelser af dit/jeres design? (f.v.) og; Har du/l inden for de seneste fem år valgt at anlægge sag som følge af krænkelser af dit/jeres design? (f.h.)

Det oplevede tab (*krænkelser, tab af goodwill og motivation*) for den enkelte designer og rettighedshaver er ligeledes højt. For medlemmer af Design Denmark, Danske Kunsthåndværkere & Designere samt Forbundet Arkitekter og Designere er det i gennemsnit mellem 390.000 kr. og 1 mio. kr., hvilket som oftest svarer til 7-18 procent af den enkelte designers samlede omsætning.

For alle organisationerne, inklusive TMI's medlemmer, som er større møbelproducenter med en betydelig årlig omsætning, er det gennemsnitlige tab for den enkelte designere eller rettighedshaver mellem 381.000 kr. og 3.640.000 kr.

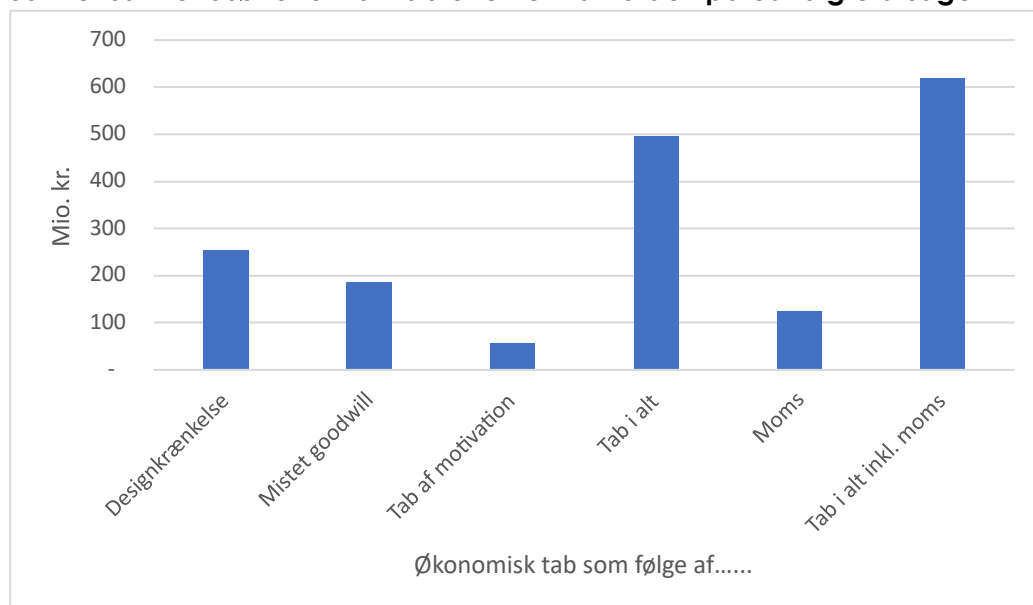
3.2. Samfundsøkonomiske konsekvenser

Det er ikke kun designere og rettighedshavere, der oplever konsekvenserne ved designkrænkelser. Også samfundsøkonomien lider under sådanne krænkelser, eksempelvis som følge af manglende kreativitet og innovation, men også konkret i form af tabte skattekroner.

På baggrund af spørgeskemaet, har CPH Facilitation ligeledes foretaget en analyse af de samfundsøkonomiske konsekvenser, kopiering af design medfører.

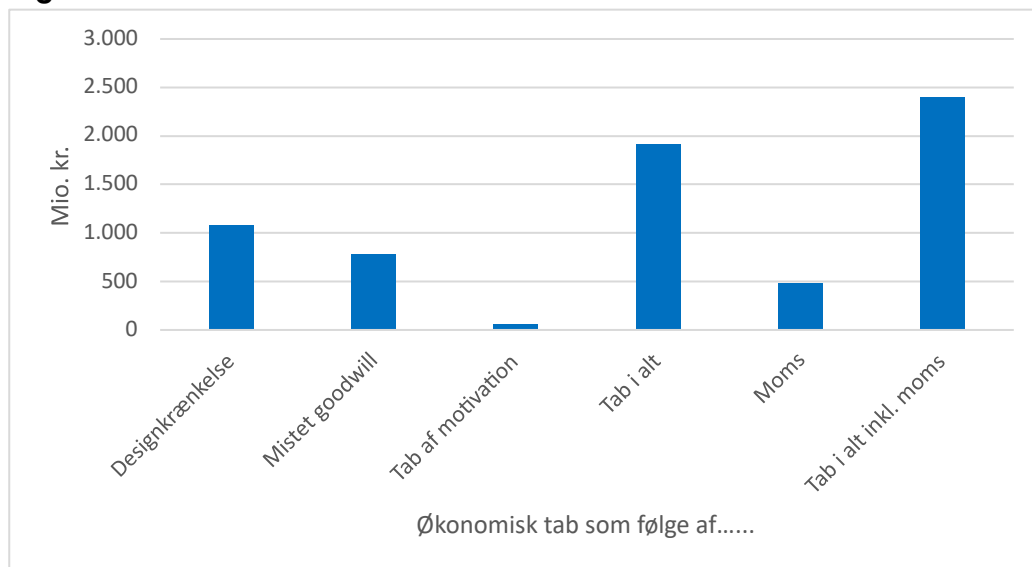
Analysen viser, at der for medlemmerne af Design Denmark, Danske Kunsthåndværkere & Designere samt Forbundet Arkitekter og Designere (FAOD) er tale om et samfundsøkonomisk tab tæt på 500 mio. kr. (5-årig periode) eller ca. 100 mio. kr. om året, heraf taber staten samlet set ca. 125 mio. kr. i momsprovenu (5-årig periode).

Samlet samfundsøkonomisk tab over fem år fordelt på udvalgte årsager – tre organisationer

Medregnes TMI's medlemmer, ligger det samfundsøkonomiske tab skønsmæssigt på mellem 1.9 mia. og 2.4 mia. kr. (5-årig periode) eller ca. 400-500 mio. kr. om året, heraf taber staten samlet set op mod ca. 478 mio. kr. i momsprovenu (5-årig periode).

Samlet samfundsøkonomisk vurderet tab over fem år fordelt på udvalgte årsager – fire organisationer

Anbefalinger

På baggrund af projektets resultater, der godtgør:

- at den gældende retstilstand i Danmark langt fra indfrier det formål, som er defineret i Retshåndhævelsesdirektivet, dvs. at økonomiske kompensationer skal være:

*"effektive, stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og have afskrækkende virkning, fair og rimelige, [...] de må ikke være unødigt komplicerede eller udgiftskrævende"*²
- at der er behov for at sikre en bedre retstilstand på området, så krav om økonomisk kompensation, i henhold til Retshåndhævelsesdirektivet og national lovgivning, reelt sikrer vilkår for designere og rettighedshavere, der ikke modarbejder de kreative erhverv
- en række svagheder og uhensigtsmæssigheder ved den gældende retstilstand, som hæmmer retssikkerheden for designere og rettighedshavere. Det ønsker RettighedsAlliancen i samarbejde med UBVA, Akademikerne og FAOD at gøre noget ved.

På denne baggrund anbefales følgende:

- At igangsætte et nyt, særskilt projekt, der har til formål at oplyse og kommunikere om de resultater, der er blevet gjort i forbindelse med nærværende projekt.
- Målet er, at en højere grad af forudsigelighed og standardisering bl.a. med afsæt i de modeller, Thomas Riis' fremhæver i sit notat.
- Målgruppen er designbranchen (der skal aktiveres som medafsendere) og politikerne.
- Projektet skal baseres på en række materialer, der er udviklet i projektet som skal bruges som argumentation for, at ændringer i relevante lovgivning er nødvendig.

---

² Artikel 3, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29 april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder